

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. XI. Solvuntur aliæ objectiones à ratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

Actum ab actu voluntatis, non dependet ab opinionibus humanis. om. antec. honestas materialis objectiva, actionum ipsius voluntatis, seu ipsarum, volitionum. subdist. honestas positivè talis. om. ant. honestas negativè talis, seu non inhonestas. neg. antec. & conseq.

Explico rem in exemplo. Ponamus, aliquem invincibiliter existimare, mentiri in bonum reipublicæ esse licitum, & consequenter eum, hac persuasione motum, reipsa mentiri (eodem modo discurrendum est de aliis objectis, sive ex se, sive ex prohibitione malis) in hoc casu conceditur, mendacium esse materialiter malum, nec hoc dependet ab opinionibus humanis. At verò de actu voluntatis, imperante mendacium, aliter discurrendum est; nam iste in hoc casu in se non habet aliquam entitativam, seu objectivam, etiam tantum materiale, malitiam: consequenter est negativè saltem honestus, seu non est positivè inhonestus; nam talem actum à positiva tali inhonestate excusat ignorantia invincibilis; actus enim voluntatis non specificatur ab objecto præcisè, ut istud est in se, sed ut proponitur ab intellectu; unde, sicut objectum, in se etiam bonum, si per dictamen ultimum representetur ut malum, specificat, seu reddit actum malum: ita etiam objectum, e. g. mendacium, si per dictamen ultimum (quod tali homini, qui invincibiliter ignorat, mendacium esse malum, non representat istud ut malum, sed potius ut bonum) si, inquam, per dictamen ultimum representetur ut bonum, non potest actum, amplectentem e. g. mendacium, reddere positivè malum.

Quod autem facit ignorantia invincibilis, idem ex nostris rationibus facit dubium invincibile, vel æqualis probabilitas: atque adeò inhonestas, vel honestas, saltem negativa, actus voluntatis, dependet multum à præcedenti cognitione intellectus; si enim hæc bona fide, seu invincibiliter, aliquod objectum proponat ut honestum, vel saltem proponat ita, ut possit judicari, per principia reflexa, honestè amabile, vel factibile, tunc actus voluntatis, objectum illud amans, vel amplectens, erit honestus. Cum autem in casu æqualis probabilitatis cognitio proponat objectum, ita, ut saltem per principia reflexa possit judicari honestè amabile, vel factibile, hinc actus voluntatis consequens est honestus, saltem negativè, sive non inhonestus.

339. Alia esset quæstio, an talis actus sit positivè honestus, seu etiam meritorius, de quo adhuc lis est inter auctores; cum aliqui velint, omnem actum tendentem in objectum in se, seu independentem à modo representandi intellectus, materialiter malum, non posse esse positivè honestum; quia, ut ajunt, bonum est ex integra causa, malum ex quocunque defectu. Alii verò putant, talem actum voluntatis esse positivè honestum; cum alijs, qui putaret, se obligatum ad mortem subeundam pro proximo (quando tamen reverà obligatio illa non daretur, sed potius obligatio conservandi suam vitam) eisi mortem reipsa subiret, tamen nihil mereretur, quod videtur valde durum. Quidquid tamen de hac quæstione sit, conclusioni sufficit, talem non peccare; an verò etiam mereatur, hic non decido, quamvis valde inclinem, talem,

si agat ex motivo virtutis, etiam posse mereri.

340. Ob. 9. Non ignorat legem, qui potest prudenter judicare, eam dari: sed, qui habet æqualem probabilitatem pro lege, potest prudenter judicare, eam dari: ergo non ignorat eam, neque potest prætereundere ignorantiam invincibilem. Resp. retorq. arg. Etiam non scit, neque in sensu aliquo morali, legem, qui potest prudenter judicare, non dari legem: sed hoc juxta adversarios potest, qui habet æqualem probabilitatem contra legem: ergo. Si adversarii vellent negare hanc minorem, nego etiam illam priorem; si enim sunt æquales rationes, pro, & contra legem, poterit pro libitu utriusque assentiri, vel neutri poterit. In forma dist. ma. talis non ignorat legem ignorantia proliis omnimodà. conc. ma. ignorantia moraliter tali, & sufficiente ad eum excusandum ab obligatione observandi legem, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Etiam quando quis habet tantum aliquam probabilitatem, quamvis notabiliter minorem pro existentia legis, hanc non omnimodè ignorat, quin tamen juxta adversarios, quibuscum modò agimus, debeat eam observare. Sufficit igitur ignorantia aliqua moraliter talis, & aliquantò laudis dicta, seu talis, ut quis ob eam adhuc moraliter, & quidem invincibiliter, dubius sit, an lex detur, vel non; tunc enim lex nondum est sufficienter ei propofita, vel intimata.

ARTICULUS XI.

Solvuntur alie objectiones à ratione.

341. **O**B. 10. Certus de lege, & dubius de exceptione, debet servare legem, seu agere iustius: ergo certus de lege e. g. non laborandi serviliter diebus festis, & dubius, an labor sit servilis, debet servare legem, & laborem omittere: item certus de lege audiendi omnibus diebus festis sacrum, & dubius, an sit dies festus, debet sacrum audire; & tandem etiam certus de lege universalis, qua DEUS præcipit servare omnes leges, & dubius, an hæc, vel illa lex existat, teneatur eandem servare. prob. conseq. In omnibus his casibus est dubium de exceptione à lege: ergo. Resp. supposito, quòd sit verè dubium, ob æqualitatem, vel defectum rationum, in utramque partem, & quidem dubium invincibile, neg. conseq. quoad omnes partes.

Aliud est, quando certus es de lege universaliter omnes personas, vel actiones comprehendente, pro certo die, aut certis circumstantiis, & dubitas tantum, an per accidens ob difficultatem, vel aliam causam extrinsecam, excuseris. Aliud est, quando dubitas, an lex sit universalis, & per se comprehendat omnes personas, atque actiones. In priori casu est lex certa, & excusatio dubia: unde debes legem servare; alijs enim, si sufficeret dubia quævis excusatio, sequeretur nimia transgressio legum. At

At in altero casu non est dubium propriè de ex-
cultatione, sed de lege ipsa, & mente legisla-
toris, an scilicet voluerit sua lege comprehendere
omnes personas, vel actiones, e.g. an pro-
hibendo actiones serviles, voluerit tantum
prohibere actiones certò, vel etiam probabilius,
serviles, an verò etiam dubiè tales: & pari ra-
tione, an obligando ad audiendum sacrum, vo-
luerit obligare, omnibus diebus festis, non tantum
certis, sed etiam dubiis, ad illud audi-
endum. Similiter, quando DEUS vult obser-
vari omnes leges, dubium est, an velit servari
eas tantum, quæ certò, vel probabilius, tales sunt,
an verò etiam dubiè tales.

342. Ob. 11. Ex obligatione sequendi
sententiam tutiorem, aut probabiliorē, non se-
queretur nimia difficultas: ergo potissima no-
stratio est nulla. prob. ant. non requiritur, ut
quis sequatur, quod absolutè est probabilius, sed
quod post sufficientem diligentiam, operanti est
probabilius: sed hoc non est nimis difficile: er-
go. Confirm. Judex, vel Medicus, debet etiam
juxta nos sequi probabiliorē, aut tutiorem: in-
super scientiarum, præsertim Theologicarum,
Professores, tenentur dictare, aut asserere, quæ
ipsis videntur probabiliora: quin in his officiis
homines apprehendant nimiam difficultatem,
aut perplexitatem: ergo ista etiam non orientur
in homine privato, etli obligetur ad sententiam
probabiliorē. Resp. neg. antec. ad prob. neg.
min.

Hoc ipsum est valde difficile; nam, cum
quis rarò inveniat tantam præponderantiam mo-
tivorum, ut absque passione possit dicere, sibi
aliquid, præsertim minus tutum, esse notabili-
ter, & clarè probabilius, teneretur quis ferè
semper ad tutius, præsertim, cum tempus sæpè
non sinat, actiones differre, donec major proba-
bilitas pro licentia earum inveniat. Sanè viri
doctissimi ordinariè non audent, sententias suas,
tquam clarè, & notabiliter probabiliores, pro-
ponere, quamvis aliquantum probabiliores ju-
dicent. Imò, quo plùs materiis moralibus stu-
dent, eò plùs dubitant; quia conflictus ratio-
num sæpissimè in materiis adhuc controversis est
tantus, ut clara, & notabilis victoria, difficulter
deprehendatur.

Ad confirm. Quantum attinet ad Professores,
sanè debent sæpè esse contenti, si post dili-
gentiam competentem, ab ipsis adhibitam, inve-
niant sententiam aliquantò probabiliorē: & de
meis nunquam dixerim, omnes esse notabiliter
probabiliores oppositis; licet enim quasdam ta-
les judicem, non judico alias. Quod ad judices
attinet, inprimis non est eadem difficultas, con-
demnandi alium, ac se ipsum: & hæc difficultas,
quæ ab adversariis cuilibet homini imponitur,
est absque comparatione major. Secundo. Ju-
dex sæpè potest uti illo principio: *Melior est con-
ditio possidentis*: quod adversarii negant prodes-
se privato extra materiam justitiæ. Tertio. Po-
test judex sæpè partibus suadere compositio-
nem, vel divisionem: hoc privatus non potest,
præsertim in infinitis materiis extra justitiæ.

343. Quod attinet ad Medicos, ipsi ver-
santur tantum circa unam materiam, scilicet cir-
ca sananda corpora, in qua quivis pro se ample-
ctitur probabiliorē absque difficultate, quam

neque habet Medicus; neque enim debet care-
re ullo commodo, si probabiliora adhibeat. So-
lùm fortasse aliquando carere debet experientiâ,
quam posset sumere de aliquo novo medica-
mento: sed potest hoc probare in aliis animalibus,
vel, si id fieri nequit, potest supersedere eâ
experientiâ; non enim vita hominum est creata à
DEO, ut eâ utantur Medici ad suas experientias.
Dein, si Medicus habet notitiam sufficientem
pro suo officio, in magis obviis facile sciet, quæ
sint probabiliora remedia.

Si morbus est extraordinarius, faciat, quan-
tum potest in circumstantiis illis, & quæ proba-
biliora judicat, adhibeat; neque enim ab eo exi-
gitur, ut semper notabiliter probabiliora adhi-
beat; cum ea sæpius nesciat (certè non semper
Medici audebunt dicere, remedia sua esse nota-
biliter probabiliora) hac ratione suo officio fecit
satis. Interim utique etiam Medicus debet stu-
dere, ut morbum, ejusque vires, intelligat, & re-
mediorum vim ritè agnoscat. In forma neg.
conseq. quia in his non est tanta à longè difficul-
tas, quanta esset, si quilibet privatus in omni ca-
su deberet sequi tutius, aut probabilius.

344. Ob. ultimò. Ut quis possit licitè se-
qui aliquam sententiam, debet eam posse abso-
lutè judicare veram: sed, stante tantum æquali
probabilitate, non potest quis absolutè, & qui-
dem prudenter, judicare, sententiam minus tu-
tam esse veram: ergo. Hic est adversariorum re-
centiorum Achilles. Sed inprimis, quæro: vel po-
test quis, sententiam aequaliter probabilem tuti-
orem judicare absolutè veram, vel non: si potest
istam judicare absolutè veram, potest etiam judi-
care veram minus tutam; quia rationes sunt, ut po-
nitur, æquales, & major, vel minor securitas, non
reddit sententiam magis, vel minus veram: si
autem potest, minus probabilem judicare veram,
tunc potest etiam juxta adversarios judicare,
actionem sibi esse licitam: cur igitur eam non pos-
sit facere? At, si non potest judicare sententiam
tutiorem absolutè veram, consequenter nec po-
test judicare, actionem sibi esse prohibitam: cur
ergo statim eam sibi judicet vitandam?

Resp. In forma neg. ma. quam adversarii
nunquam possunt probare. Licet aliquis non as-
firmet, actionem, directè in se spectatam, esse
licitam, seu sententiam directam de ejus licentiâ
esse veram, potest tamen sibi formare dictamen
reflexum, moraliter certum de ejus licentiâ,
& sic licitè eam efficere, scilicet affirmando, le-
gem esse dubiam, & consequenter, hic & nunc,
probabilius non obligare, etiam ex eo, ne nimi-
um onus imponatur hominibus. Potest insuper
experimentaliter nôsse, quod hoc absque passio-
ne, & judicio, quantum in ipso est, prudenti, ju-
dicet: & consequenter etiam prudenter judicet,
actionem sibi esse licitam, nec se peccare, eam
ponendo; eò quod certum sit, illum non pec-
care, qui post omnia, absque passione, & maturè
considerata, judicat, actionem sibi esse licitam:
de quo dictamine reflexo, hinc inde jam egimus,
maximè à n. 223. & seq.

345. Dices. Licet quis, stante æquali pro-
babilitate, non possit affirmare prohibitionem,
vi legis, directè, & immediatè versantis circa hoc
objectum, tamen potest eam affirmare ex
aliis principiis, e.g. in dubio tutius esse eligen-
dum;

dum: non esse exponendam animam periculo peccandi: verbo, ex omnibus illis rationibus, quibus adversarii probant suam sententiam. Resp. nos æquali, imò majori jure dicere, ex similibus rationibus, mediatis, vel reflexis, posse talem affirmare licentiam actionis; hoc enim est, quod hucusque probare conati sumus, & ut speramus, non inefficaciter. In forma neg. illat. quia satis hucusque probavimus, ea principia non probare intentum adversariorum.

ARTICULUS XII.

Quid censeant. Authores de sententia minus tuta, & minus probabilis.

346. **N**on instituitur questio de sententia minus tuta, quæ est tantum modicè minus probabilis, ita, ut excessus probabilitatis, qui datur in sententia tutiore, non sit notabiliter major. De hoc non opus est agere; quippe ex nostris principiis sequitur, quod non detur obligatio sequendi tutiorem: & ita sentiunt Theologi non tantum benigniores, sed etiam benigni, hoc est, qui solum admittunt licitum usum sententiæ æquè probabilis; nam est communiter receptum ab authoribus, quod parum pro nihilo reputetur; hinc modicus excessus in moralibus non curatur, & sententiæ tales sunt in morali æstimatione adhuc æqualiter probabiles. videantur dicta n. 319.

Igitur quaeritur hic maximè de sententia minus tuta, simulque notabiliter minus probabilis, ita, ut excessus probabilitatis pro opinione tutiore sit satis clarus: nec levis tantum momenti, sed notabilis. Qui termini planè ulterius explicari non possunt, sed cuivis prudenti sunt satis aperti, atque etiam experientiæ satis noti; quippe quivis utique advertere, & cognoscere potest, atque in se ipso experiri, an à motivis pro sententia tutiori intellectus illius trahatur, clarè, sensibilibiter, ac notabiliter magis, ad assentiendum istis motivis, quàm oppositis, an non. Dico *motivis, seu rationibus*; nam, si quis trahatur à meticulositate, vel anxietate animi, vel etiam affectu ad tutius, propterea sententia non est magis probabilis; sed debet quis trahi à rationibus, sive intrinsicis, sive extrinsicis, ut cuilibet rem hanc consideranti facile patet. In hoc itaque casu quaeritur, an tamen liceat, sequi sententiam minus tutam, & notabiliter minus probabilem.

347. Plurimi, & absque dubio magni viri, ajunt, esse licitum, sequi sententiam minus tutam, & notabiliter minus probabilem, modò adhuc verè Theologicè probabilis sit: hoc ipsum tamen etiam magni, & plurimi auctores negant; nam negant hoc imprimis omnes, qui rigidi vocantur, seu, qui negant, licere sequi sententiam minus tutam, & non notabiliter probabiliorem: qui ex antiquioribus Bartholomæo Medina fuere quamplurimi, teste Joanne Tabienfi, vel communius dicto Tabiena, qui scripsit circa annum 1525. § 1530. & in *sua summa proœmio* ait, se perlegisse innumeros penè, & diffu-

fos libros in his materiis, nempe moralibus, seu conscientie casibus, de quibus & ipse scripsit suam *summam* sat grandem. Sed & Antonius Possevinus in *bibliotheca selecta* l. 3. c. 22. circiter sexaginta ex antiquis enumerat, qui de iisdem conscientie casibus scripserunt. Licet autem quidam ex his antiquis (de quibus postea) doceant, licere sequi sententiam minus tutam, modò æqualiter, vel quasi æqualiter probabilis sit, tamen certè pauci adduci possunt, qui defendant, quod liceat sequi sententiam, etiam notabiliter minus probabilem. Quamvis enim Terillus, pro suo in omnino benigniorem sententiam affectu, plures antiquorum cogat in eam sententiam, tamen colligi potest oppositum, ex ipsis eorum verbis, quæ melius referuntur à Ralslero in *norma recti disp.* 3. q. 8. a. 2. quàm à Terillo: & meretur videri eadem *norma recti loc. cit.* itemque *disp.* 3. q. 10. a. 1. n. 926. § 931. Sanè Vasquez, Azor, Sanchez, Amicus, aliique ingenuè fatentur, antiquos, sententiæ omnino benignæ potius adversari, quàm favere.

348. Quodsi quis antiquos tanquam meros *Summistas*, aut tanquam oves ovem, & grues gruem sequentes, contemnere veller, meminerit ex La Croix, auctore adversariis æstimatissimo, l. 1. n. 160. § 162. non esse tantum *summistas*, qui compendia scribere variarum doctrinarum post examinatas sententias, aut traditam Theologiam (quales fuere antiqui quàm plurimi, quorum opera, vel opuscula reveremur) sed eos esse tantum *summistas*, qui sententias à se non examinatas, tantum ex aliis exscribunt; quod fecisse aliquos paucos non negaverim, sed universaliter hoc de antiquis, aut plurimis eorum, dici absque injuria minimè potest. Contra de quibusdam recentioribus, benigniorem sequentibus, idem absque ulla injuria dici potest; cum, & ex his oves, & grues, absque dubio fuerint.

Neque etiam, tanquam exceptio, contra antiquos objici potest, eos nixos fuisse falsis principiis; nam imprimis plures gravissimi viri nixi non sunt illis, quod nulla detur ignorantia, aut ea non excuset, ut est apertum ex textibus in *norma recti* citatis; vicissim autem, etiam recentiores plures, nixi sunt principiis, si non aperte falsis, saltem prorsus incertis: e. g. quod quis cuilibet, etiam minus probabilis opinioni, prudenter possit absolute assentiri ut veræ: quod omnis prudenter agat, qui rationem quamcunque probabilem pro se habeat: imò quidam etiam nixi sunt principiis, aut ab Alexandro VII. aut ab Innocentio XI. damnatis. Secundò, ut supra diximus, etsi ratio auctoris non videatur efficax, vel solida, tamen ejus autoritate, præsertim, si alias magnæ æstimationis sit, meritò firmari potest sententia, de qua re videatur, n. 299.

349. Rursus sententia, negans licitam praxin sententiæ minus tuta, minusque probabilis, est plurimorum recentiorum, & in dies videtur sumere incrementa, saltem, ut recedant auctores à nimis benigna, & accedant ad mediam, ita, ut, quamvis non velint, sequendam esse probabiliorem, aut tutiorem, negent tamen etiam, licitum, sequi notabiliter minus probabilem. Galili universaliter, Belgæ ut plurimum, negant, licitum usum sententiæ minus tuta, & minus probabilis: